

436. Pracovní schůzka Společnosti pro návykové nemoci České lékařské společnosti
Jana Evangelisty Purkyně

Novinky v ochranných léčbách

Pozitivně zákonné úpravy ochranných léčeb závislostí v SR

MUDr. Ľubomír Okruhlica, CSc.

Porovnanie s medzinárodnými štandardami

- A. Podľa spôsobu ukladania ochranných liečení (OL) pre závislosti
- B. Podľa držania jednotlivca v OL

International Standards for the Treatment of Drug Use Disorders

UNODC a WHO, 2017

V trestno-právnom systéme nesmú byť jedincom trpiacimi poruchami kvôli drogám aplikované liečebné intervencie proti ich vôli.

From coercion to cohesion

(Treating drug dependence through health care, not punishment)

UNODC, 2010

Liečenie závislosti prostredníctvom zdravotnej starostlivosti, nie trestaním.

...aplikovanie akejkolvek dlhšie trvajúcej liečby pre problémy s drogami bez súhlasu pacienta je porušením medzinárodných ľudských práv a dohôd a etických medicínskych štandardov.

Minimálne štandardy kvality znižovania dopytu po drogách v EÚ

Brussels 2015, CORDROGUE 70, SAN 279

- a. **Náležitá liečba rešpektuje ľudskú dôstojnosť, zodpovednosť a pripravenosť jedinca k zmene.**

- d. **Liečba a intervencie sociálnej integrácie sa zakladajú na informovanom súhlase orientované na pacienta a na jeho posilnenie.**

Code of Ethics for Psychiatry

WPA, 2020

Psychiatri uznávajú, že pacienti so zachovanou spôsobilosťou majú právo na samostatný výber, vrátane rozhodnutia liečbu ukončiť.

Psychiatri sa budú v maximálnej miere vyhýbať núteniu pacientov pokiaľ ide o ich rozhodovanie o medicínskej liečbe.

Trestný zákon

Zákon 300/2005

§ 31 ods. 3

Ochranné opatrenie –

- liečenie (OL) je sankciou, ktorú môže podľa TZ uložiť len súd v záujme ochrany spoločnosti pred trestnými činmi alebo činmi inak trestnými.

§ 35

OL môže súd uložiť aj vtedy, ak páchatel spáchal trestný čin pod vplyvom návykovej látky alebo v súvislosti s jej užívaním.

Trestný poriadok – **staré znenie**

Zákon 301/2005

O prepustení alebo ukončení OL rozhodne(-ol) súd do 30 dní od doručenia návrhu zdravotníckeho zariadenia (§ 448 ods. 1)

Zákon o zdravotnej starostlivosti

Zákon 576/2004 Z.Z

§ 6 Ods. 9 pís. b/

Informovaný súhlas sa nevyžaduje v prípade OL uloženého súdom

Dôvody úprav

- právne: zabrániť obmedzovaniu slobody, keď liečba nie je potrebná (ústavná)
- medicínske: odstrániť medicínsku neefektívnosť ústavnej liečby závislostí nad 3 mesiace
- ekonomické: zefektívniť vynakladanie zdrojov (personálnych a finančných)

Novela TZ a TP

Východiská

- Dokumenty Úradu pre drogy a kriminalitu OSN; SZO, EU
- MKCH-10/11 Svetovej zdravotníckej organizácie
- Štandardné diagnostické a liečebné postupy MZ SR
- Aplikačná prax

Situácia pred novelou

- Dlhé čakanie na nástup výkonu OL
- Dlhé čakanie na rozhodnutia súdov na prepustenie z OL
- Presúvanie výkonu ústavných OL z väzníc do civilných psychiatrií
- Predlžovanie doby obmedzovania osobnej slobody u ústavných OL po VTOS
- Medicínsky neodôvodnené zadržiavanie odsúdených na psychiatrii
- Neefektívne zvyšovanie nákladov vo väzenstve i v civilnom zdravotníctve pri existujúcom nedostatku personálnych kapacít.
- Zhoršovanie dostupnosti liečby pre záujemcov o dobrovoľnú liečbu závislostí.

Čo sa realizovalo

Ad A.

- V TZ zákone bola možnosť výberu OL namiesto trestu pri prechovávaní marihuany užívateľom (už zrušené – neplatí)
- Neukladať OL osobám so závislosťou, ak sa nedá očakávať, že splní účel (novela pri § 73 a 74)

Ad B.

- Ako ďalej:

Trestný zákon novelizovaný

300/2005

(15.08.2024)

Ochranné opatrenia

Ochranné liečenie

§ 73

ods. 2 c

Súd môže uložiť OL aj vtedy, ak páchatel' spáchal trestný čin v dôsledku závislosti od návykovej látky alebo v dôsledku závislosti na hazardných hrách

(protialkoholické - PAL protitoxikomanické - PTX , liečenie závislosti na hazardných hrách - PGAm)

Trestný zákon novelizovaný
300/2005
(15.08.2024)

§74 ods. 5

Pri závislostiach OL ambulantnou formou trvá najviac 12 mesiacov,

a OL ústavnou formou trvá najviac 3 mesiace s následným doliečovaním ambulantnou formou, ktorá trvá najviac 12 mesiacov.

Ak sa počas výkonu OL zistí, že jeho účel nie je možné dosiahnuť, alebo ak na dosiahnutie jeho účelu nie je potrebná určená doba, alebo súdom uložená forma súd zmení formu OL, alebo rozhodne o prepustení z výkonu OL, alebo o ukončení OL.

Trestný poriadok novelizovaný
301/2005
(08.03.2024)

Oznamovanie súdom

Oznámenie kedy odsúdený nastúpil na OL

Oznámenie, ak sa na liečbu nedostavuje

Oznamovacia povinnosť poskytovateľa zdravotnej starostlivosti súdu o skončení OL závislosti u odsúdeného a o jej výsledkoch (§ 448 ods. 1 TP)

Možnosti predĺženia OL u závislostí podľa novelizovaného TP

OL môže byť na návrh ošetrojúceho lekára súdom predĺžená, ale nie viac ako o 3 mesiace v prípade, že ods. bol počas jej výkonu PN, alebo pre inú prekážku nemohol OL vykonávať (§446 c ods. 1 TP)

Súd môže predĺžiť OL ak je to potrebné na dosiahnutie účelu OL (§446 c ods. 2 TP). Pozn.: bez lehoty.

Úpravy platné pre všetky typy OL

Zoznam zdravotníckych zariadení, kde sa vykonávajú OL vedie ministerstvo zdravotníctva.
(§ 445 ods. 3 TP)

Ústavné psychiatrické zariadenia musia mať pre OL rezervovanú kapacitu 15 % lôžok.
(v návrhu právneho predpisu)

Vykonávacie predpisy

Organizácia výkonu OL

Expertná skupina ministerstva zdravotníctva vypracovala **Štandardný operačný postup (ŠOP)** metodický pokyn realizácie OL pre poskytovateľov.

Samotný výkon OL

Realizácia výkonu OL je podľa **Štandardných diagnostických a terapeutických postupov (ŠDTP)** pre jednotlivé diagnózy (Zákon 576/2004)

Ďalšie úpravy

Vo väzenských zariadeniach MS SR sa prestanú ambulantné OL.

Nespĺňajú medicínske štandardy pre ambulantnú liečbu závislostí.

Očakávané dopady po novele

- Výrazné skrátenie čakacej doby na nástup OL u závislostí
- Rýchle automatické ukončenie výkonu OL u závislostí
- Uvoľnenie kapacít na ústavnú OL vo väzniciach i na civilných psychiatriách
- Skrátenie doby obmedzenia osobnej slobody pri ústavných OL u závislostí
- Korekcia etického konfliktu ošetrojúceho psychiatra
- Zvýšenie ekonomickej efektívnosti pri ústavnej OL pri obmedzených kapacitách
- Zlepšenie prístupu pacientov do liečby závislostí, zvýšenie jej kvality.

Ďakujem.

--
MUDr. Ľubomír Okruhlica, CSc.

hlavný odborník MZ SR
pre medicínu drogových závislostí
riaditeľ

Centre for Treatment of Drug Dependencies
(Centrum pre liečbu drogových závislostí)

Poštová adresa:
P. O. Box 51 | 827 99 Bratislava 27

Sídlo:
Hraničná 2 | 821 05 Bratislava
Telefón: 02/5341 7475
okruhlica@cpldz.sk | www.cpldz.sk

(pomôcka)

K bodu 1 (§ 73 a 74)

Dôvodová správa

Vychádzajúc z odborných poznatkov a požiadaviek aplikačnej praxe, lekárov a psychiatrov, ktorí sa sťažovali na formálne ukladanie ochranných liečení osobám, ktorým by ukladané nemalo byť, sa navrhuje nastaviť zákonné podmienky tak, aby ochranné liečenie bolo ukladané tým osobám, ktorým sa ukladať má, t. j. trpia duševnou poruchou, ktorá nie je len prechodná, a u ktorých má liečenie zmysel

V aplikačnej praxi sa často vyskytovali prípady, kedy súdy zbytočne ukladali ochranné liečenia pri závislostiach, hoci zo záverov znaleckých posudkov boli indície, že nariadenie ochranného liečenia nesplní svoju funkciu, keďže osoba, ktorej bolo ochranné liečenie uložené, sa mu nebude podrobovať.

Zároveň sa upravujú pravidlá pre ochranné liečenia PAL, PTX, PGam, v zmysle medicínskych poznatkov a európskych štandardov. Upravuje sa dĺžka týchto troch druhov liečení priamo v zákone na 12 mesiacov v prípade ambulantnej formy a 3 mesiace v prípade ústavnej formy s následným 12 mesačným ambulantným doliečovaním. Samozrejme, ponecháva sa aj možnosť skoršieho alebo neskoršieho ukončenia takéhoto ochranného liečenia, o čom však musí rozhodnúť súd.

Ďalej sa upravuje, že ak súd uloží niektorý z týchto druhov ochranného liečenia popri nepodmienečnom treste odňatia slobody, uloží ho vždy ústavnou formou, pretože v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody, ambulantná forma protialkoholického liečenia, protitoxikomanického liečenia alebo liečenia závislostí na hazardných hrách nemá zmysel.